

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/151388>

Please be advised that this information was generated on 2021-01-26 and may be subject to change.

dan men hem had aangetroffen. Nu ondervinden we dat de aarde een eindig systeem is, en dat door ons eigen menselijke handelen de grenzen van de capaciteit van de aarde bijna zijn bereikt. Daarom is die nieuwe taak, toekomstbewaking, voor onze overheden manifest geworden.

‘Het probleem is door menselijk handelen veroorzaakt. En kan ook door mensen worden opgelost, al dringt de tijd’

HET ZORGELIJKE IS dat de politiek de greep op de samenleving in steeds hoger tempo verliest. Mondiale ontwikkelingen, op het gebied van economie, van banken, van kapitaalstromen, van migratie, van vluchtelingenstromen... Heeft de politiek er nog controle over? De vermogensverschillen nemen in schrikbarend tempo toe. Geld is macht, dat gaat nog steeds op. Als de geldaccumulatie bij bedrijven en zelfs bij particulieren de nationale begrotingen gaan overstijgen, kan de politiek dan nog tegenhouden dat onze kinderen straks moeten leven op een uitgewoonde aarde? Het probleem is door menselijk handelen veroorzaakt, door wat wetenschap en techniek mogelijk maakten, door wat het bedrijfsleven deed om die ontdekkingen en uitvindingen om te zetten in **welvaartsproducten**, door het gemakzuchtige en verkwistende gedrag van consumenten, door **overheden die bepaalden wat wel en wat niet mocht**. Het probleem kan ook door mensen worden opgelost, al dringt de tijd. Een stijging van de **temperatuur is gaande** en al niet meer te voorkomen, zelfs als het roer nu rigoureuus omgaat. De eenvoudigste remedie is: afdwingen dat de vervuiler betaalt. Als dat principe consequent wordt toegepast, als in de prijs van ieder product het tegengaan van de veroorzaakte vervuiling is verdisconteerd, dan wint duurzame productie de slag, dat blijkt uit economische analyses. Maar als bijvoorbeeld fossiele energie nog steeds vijf-

maal zo gunstig wordt gesubsidieerd als duurzame energie, zoals de *International Energy Agency* in Parijs heeft laten weten, dan zijn de handen van het bedrijfsleven gebonden. Wat het bedrijfsleven nodig heeft, is een gelijk speelveld. De politiek kan en moet daarvoor zorgen. Maar doet het niet.

Het is zeer de vraag of de politiek zijn greep op de ontwikkelingen zal herkrijgen. Als de klimaatconferentie die later dit jaar in Parijs zal plaatsvinden opnieuw politieke machteloosheid zal laten zien, dan ziet de toekomst er somber uit. Wellicht moet de oplossing van onderaf komen. Steeds meer burgers maken zich zorgen over de toekomst van hun kinderen en kleinkinderen. Kleine, innovatieve bedrijven komen met duurzame oplossingen, met hoopgevende initiatieven. Steeds meer gemeenten stellen zich duurzaamheidsdoelen en lijken die ook te gaan bereiken. Misschien zal ook de nationale en internationale politiek op den duur overstag gaan, niet uit eigen aandrift, maar op grond van wat democratie vermag. ■

Jan Terlouw is schrijver, fysicus en voormalig politicus voor D66.

De slag om duurzame energie De kracht van burgers

Maatschappelijk draagvlak en participatie van burgers zijn bepalend voor het tempo en het succes van omschakeling naar nieuwe energiebronnen.

Nederland blijft ver achter op landen om ons heen als het gaat om het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen. De redenen hiervoor zijn divers, maar *insiders* wijzen vooral op de historisch innige verbinding van de Nederlandse staat met de fossiele industrie, en de oriëntatie op gevestigde belangen in de bestaande economische en energiegerelateerde sectoren. Nederlandse kabinetten hebben de laatste decennia sterk ingezet op het ontwikkelen van Nederland als een financieel en economisch handelscentrum. De olie-, gas- en kolenlobby, zeer actief in Nederland, heeft grote invloed op het beleid van vooral het Ministerie van Economische Zaken. De schatkist wordt deels gevuld met jaarlijkse aardgasbaten, maar liefst 14 miljard Euro in 2012. En grootverbruikers van fossiele energie betalen in Nederland praktisch geen energie- of milieubelasting voor hun vervuiling, in tegenstelling tot huishoudens.

De ‘burger’ heeft in dit grote geheel nauwelijks zeggenschap. En niet alleen op nationale schaal, maar ook dicht bij huis. Projectontwikkelaars en boerencollectieven hebben bijvoorbeeld de neiging om onderling zaken te regelen wat betreft eigenaarschap, en opbrengst- en risicoverdeling van windmolenparken, maar betrekken daar lang niet altijd omwonenden bij. Dit terwijl zichtbare effecten op het landschap en zaken als slagschaduw en geluidshinder juist op hun schouders terecht komen. Omwonenden hebben dan ook zeker een punt als ze zeggen dat ze niet op een windmolenpark staan te wachten; vooral wanneer ze

niet in de lasten delen, maar wel de lasten op hun woning krijgen afgewenteld. We kunnen wat dit betreft leren van Denemarken, waar de windenergiesector veel verder is ontwikkeld dan in Nederland. Bij nieuwe windparken dient daar 20% van de aandelen aangeboden te worden aan de lokale bevolking. Zo wordt de lokale bevolking mede-eigenaar, en profiteert ze mee van de opbrengsten.

Maatschappelijk draagvlak en participatie van burgers is cruciaal voor het succes van een duurzame energietransitie. Dit besef over de kracht van het verbinden van mensen, landschappen en hun energie is inmiddels ook in Nederland doorgebroken. Mede-eigenaarschap, medezeggenschap en mede-aandeel in de lasten en lasten van windenergieopwekking worden steeds meer benadrukt. De lokale inspanningen op energiegebied van participerende burgers en energiecoöperaties – het *bottom-up* krachtenveld – gaan pas echt grote resultaten boeken als het beleid van de overheid daarop inspeelt. Wat vooral nodig is, is een gelijk speelveld. Zo moet bijvoorbeeld het grootschalige elektriciteitsnet geschikt worden gemaakt voor decentrale voeding vanuit diverse bronnen. De rol van de overheid is daarbij onmisbaar: voor regie, consistentie van het beleidsarrangement, koersvastheid als ‘rechttrekker van het speelveld’, voortrekker voor de benodigde investeringen in infrastructuur, etc. De overheid moet er ook voor zorgen dat vervuilende activiteiten worden belast en worden doorberekend aan de vervuiler. De inkomsten uit heffingen op vervuilen, of quota, kan de overheid weer aan de gemeenschap teruggeven in de vorm van voorfinanciering en garantstellingen voor het investeren in duurzame energie en infrastructuur in een regio. Zo zou een grotere hefboom kunnen ontstaan van ‘fossiele’ naar ‘schone’ energie. Met koopmansgeest én met initiatief vanuit de samenleving kan Nederland daarmee aan een inlooptrace beginnen qua schone en duurzame energievoorziening. Met het belasten van vervuiling komt bovendien een positief ‘discourse’ op gang. Dan gaan mensen het erover hebben hoe zij verdienen door te investeren in het milieuvriendelijke en toekomstbestendige. Het ‘verhaal’ en financieel gedreven ondernemerschap werken dan in dezelfde richting.

Linda Carton, Marieke Oteman (m.oteman@fm.ru.nl) en Mark Wiering zijn onderzoekers aan de Radboud Universiteit Nijmegen en Simon Kalf is voorzitter van Peak-Oil Nederland.